

“ હુતાશની અથવા હોઢી.”

“હુતાશની અથવા હોઢી.”

આપણા આર્ય દેશના ધર્મનો આધાર શ્રુતિ તથા સ્મૃતિ ઉપર છે. ધર્મ એટલે કર્તવ્ય કર્મ. માણસે સુની-તિયે ચાલી પરમાર્થ સાધન કરવું એ ધર્મ. દુરાચાર તથા અનીતિ એ ધર્મ કાર્ય છે, એવું આપણા આર્ય દેશના ધર્મ-પુસ્તકોમાં તથા કોઈ પણ દેશના ધર્મશાસ્ત્રમાં લેખેલું નથી; કોઈ પણ પાપને પુણ્ય કર્મ કહેલું નથી. આ રીતે શાસ્ત્ર મર્યાદા છતાં આપણા દેશમાં રૂઢીનું ઢઢ ઘણું વધી ગયું છે, જેના અંધકારે આર્યધર્મના પ્રકાશને ઢાંકી નાંખ્યો છે; જે રૂઢીમાં અનીતિ તથા દુરાચાર ન હોય તે પાઢ્ઢી હોયતો ખલે પાઢ્ઢો, પણ જે છેકનિંદ્ય, નિર્લજ તથા પાપ કર્મ કરવાની રૂઢી હોય તેને અનુસરવું, અથવા જે દેવ કે દેવીની પાપ કર્મથી તૃપ્તી કરવાનો વિધિહોય, તેને ધર્મક્રિયા ગણવી એ સુજ્ઞ તથા ધર્મનિષ્ઠ લોકોનું કામ નથી. એવું છતાં રૂઢીના વહેણમાં શાળા

મયા સમજુ માણસો ઘસઢાયા જાયછે એ ઘણું લેદકા-
 રક છે. ડગાડી રીતે દુરાચાર તથા પાપકર્મન ધર્મ
 ગણાયછે તેમાં મુખ્ય હોઢીનું પર્ય છે; પળ હોઢીની
 પૂજા કરવાનો વેદ તથા સ્મૃતિમાં આધાર મથી; પુરા-
 નમાં હોઢીનું મહાત્મ્ય તથા તેની પુજાનાં ફલ લખ્યાં
 છે; પળ જે વાત શ્રુતિ સ્મૃતિ વિરુદ્ધ, તેનું પુરાણ વચ્ચ-
 ન માન્ય કરવું નહિ. એવો શાસ્ત્રાજ્ઞા છે; પળ લોકો
 અંધ પરંપરાથી ચાલતી રૂઢીને ચઢગી રહી શાસ્ત્રની
 આર્મિક આજ્ઞાઓનો જાણી જોડને ભંગ કરેછે. અજા-
 ન લોકો છોટે રસ્તે ચાલે તે થોડા દૂષિતછે કેમકે
 સવજુ લોકો ચાલે તે પ્રમાણે એ લોક ઘણું કરીને
 ચાલે છે માટે એ વાવત સમજુ લોકો વધારે દૂષિત
 છે. અને તે જાણીજોને પાપ કર્મને પુષ્ટિ આપેછે.
 હોઢીનો વહિવટ આપણા દેશમાં ઘણા પ્રાચીન કાલ-
 થીછે. એને વાસ્તે એમ ધારવામાં આવે છે કે મ્યારે આ
 દેશમાં અજાન, જંગલી જેને વેદમાં દસ્યુ કહેલાછે એ-

वा लोको बसता हता ते बखतमां तेमनी समज प्रमाणे
 ए होळी अथवा एवो अनीतिनो विधि करता हसे.
 जेभोने धर्मशास्त्र ते गुं तेनी खबर नथी तेवा लोको
 पोताना मनकल्पित देव देवी राक्षसी अमुक कामथी
 खुशी थाय छे एम पारी वहेमथी निर्लज खोटी क्रिया-
 ओने देवभक्तिगणे एमां नवाइ नथी. पण ए विधिने
 शास्त्रवेत्ता तथा सुज लोको मान आपोने ते प्रमाणे
 चाले एथी तेमने माथे अधर्मे चाल्यानी कलंक लागे
 छे; ए कलंक खसेडवो तेमना हाथमां छतां लोक निं-
 दाना डरथी ईश्वर प्रत्ये तथा लोको प्रत्ये पोताना
 कर्तव्यने भुली जाय छे. पुराणवाळाए होळीनी पुजा-
 नो विधि नवो कळ्यो होय एम अनुमान करवा कर-
 तां ते लोकोनी चालती आवेली रुढीने तोडी सकाड
 नहीं ल्यारे ते रुढीने पुष्टी कारक कहाणीनुं पुस्तक
 रच्युं एम धारवुं वधारे संभवित जणाय छे. .

बीजुं अनुमान एवुं छे के श्रीकृष्णना दखतमां अ-

યજ્ઞ તે પછી હોઢીની પુજા તથા રંગ રમવા વગેરેનો ચાલ ડંચી જાતીમાં દાખલ થયો હોય. કેમકે રામ-ચંદ્રજીના વલતમાં એ વહીવટ પ્રતિષ્ઠિત લોકોમાં હતો એવો કાંઈ આધાર જણાતો નથી. વસંત ઋતુના આરંભના ઉત્સવનો વિધિ જ્યાં લખ્યોછે તેમાં વસંતપંચમીને દિવસે વિશ્ણુની પુજા કરવી તથા કાગળ વડો પડવાને દિવસે આંવાનો મહોર લાવો એવું લખ્યું છે; પણ હોઢી પુજા કરવી એવાત વસંતોત્સવના વિધાનમાં લખી નથી; એ ઉપરથી એમ ધારી સકાય કે હોઢીનો ચાલ ઘણા જુના વલતથી છેક અજ્ઞાની જંગલી લોકોમાં હશે અને તે પછી ધીમે ધીમે રાજાઓ તથા મોટા લોકોમાં દાખલ થયો હશે. ગમે તેમ હો પણ એ ચાલથી ઘણો માઠો પરિણામ થયો--ધર્મશાસ્ત્રનો આજ્ઞા તથા વિવેક બુદ્ધિને એક બાજુ ઉપર મુકીને લોકો વહેમને તાલે થઈને અજ્ઞાન તથા દુરાચારના ડંડા લાડામાં પડ્યા; અને તે હજુ પણ તેમાંથી નિકળી સકતા નથી. વઢી

તૈલંગ કર્ણાટક દેશમાં બ્રાહ્મણો હોઢીને માનતા નથી તથા તેની પૂજા કરતા નથી. ચાંડાલાદિ નીચી જાતિના તથા શુદ્ર લોકો ગામને બાહાર હોઢી સઢગાને છે એમ યાંહાંના રહેનાર બ્રાહ્મણો કહે છે. તેથી હોઢી પૂજા આર્ય લોકોનું ધર્મકૃત્ય નથી એની પ્રત્યક્ષ સાંતી મળે છે.

હોઢી એ નામ વેદમાં કે સ્મૃતિમાં નથી. પુરાણમાં હોઢીનું બીજું નામ ઢુંડા રાક્ષસી છે; પણ આશ્ચર્ય એ છે કે એને દેવીની ઉપમા આપી છે. નમો દેવી એ મંત્રથી પૂજા કરવી એમ હોઢીની પૂજાના વિધિમાં લખ્યું છે; હોઢીની પૂજાનો વિધિ ધર્મ સિંધુમાં લખ્યો છે તે નીચે પ્રમાણે.

अथ पूजा विधिः देशकालौसंकीर्त्यस
 कुटुंबस्यममहुंढाराक्षसीप्रीत्यर्थतत्पीडापरिहा-
 रार्थं होलिकापूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य
 शुष्कानांकाष्ठानांगोमया पिंडानांचराशिकृत्वा
 बन्हिनाप्रदीप्यतत्र अस्माभिर्भयसंत्रस्तैःकृत्वा
 त्वंहोलिकेयत; अतस्त्वांपूजयिष्यामिभूतेभूति
 प्रदाभवेतिपूजामंत्रेण श्रीहोलिकायैनमोहोलि-
 कामावाहयामीत्यावाह्यहोलिकायैनमइतिमंत्रे-
 णासनपाद्यादिषोडशोपचारान्दत्त्वा तमग्निंत्रिः
 परिक्रम्यगायंतुचहसंतुच जलपंतुस्वेच्छयालो-
 कानिः शंकायस्ययन्मतंज्योतिर्निबन्धे पंचमी
 प्रमुखास्तासुतिथयोनंतपुण्यदाः दशस्युःशो-
 भनास्तासुकाष्ठस्तेयंविधीयते चांडालसुतिका

गेहाच्छुशुहारीतवन्दिना प्राप्तायांपूर्णिमायांतु
 कुर्यात्तत्काष्ठदीपनं ग्रामाद्वहिश्चमध्येवातूर्यना
 दसमन्वितः स्नात्वाराजाशुचिर्भूत्वास्वस्तिवा-
 चनतत्परः दत्त्वादानानिभूरीणिदीपयेद्दोलिका
 चितिं ततोभ्युक्ष्यचितिसर्वासाज्येनपयसासु-
 धाः नारिकेलानिदेयानिबीजपूरफलानिच गी-
 तवाद्यैस्तथानृत्यैरात्रिः सानीयतेजनैः तमग्निं त्रिः
 परिक्रम्यशब्दैः * * * तेनशब्देनसापापारा-
 क्षसीतृप्तिमाप्नुयात् एवंरात्रौहोलिकोत्सवंकृत्वा
 प्रातःप्रतिपदियःश्वपचंदष्टास्नानंकुर्यात्तनतस्य
 दुष्कृतं किंचिन्नाधयोव्याधयोपिच कृत्वाचाव-
 श्यकार्याणिसंतर्प्यपितृदेवताः वंदयद्दोलिका
 भूतिसर्वदुष्टोपशान्तये ॥

अर्थ.

देश तथा काळनो उच्चार करवो. अमुक मासे, पक्षे एवो संकल्प करीने केहेवुं के माहारा सर्व कुटुंब उपर दुंडा राक्षसीनी प्रीती थाय तथा ते पीडा न करे माटे होलिकानुं पुजन करुं तुं; एवो संकल्प करीने लाकडां तथा छांगानो ढगलो करीने तेने अग्निथी सळगाववो पछी मंत्र बोलवो तेनो अर्थ ए छे के हे होली अमने भयथी बचाववा तारी पुजा करीए छीए माटे तुं लोकोने सुख आप. होलिकायैनमः एमंत्रथी आसन पाद्य इत्यादि उपचार करवा. ते अग्निनी व्रण प्रदक्षिणा करीने निःशंकपणाथी एटले कोइनी बीहीक न राखतां गावुं, हसवुं, तथा पीतानी इच्छामां आवे तेम मोहोटा उच्चारे बोलवुं. ज्योतिर्निबंध ग्रंथमां लखुं छे. फागण शुदी ९ थी ते वद ९ सुधी पंदर तिथी तेमां दश तिथी उत्तम छे. तेमां लाकडां तथा छांगानो चोरो करवो तथा चांडाली तथा मुवावडीना

ઘરમાંથી છોકરાઓ પાસે અગ્નિ મંગાવીને પુનમને દિવસે ગામની બહાર અથવા ગામમાં એ લાકડાં બાઢવાં. રાજાએ વાજાં વગડાવવાં પછી સ્નાન કરીને શુદ્ધ થઈને પુષ્પાહવાચન કરીને ઘણાં દાન આપવાં તથા હોઢી સલગાવી પછી દુધ તથા ઘીથી એ હોઢી હોલવી નાખવી; ટોપરુ વેહેચવું; તેમજ લોકોએ ગાયન કરવું, વાજાં વગડાવવાં તથા નાચ કરાવીને જુશીથી તે રાત વહાડવી તથા * * * * એવા વીખતસ શબ્દ બોલીને અગ્નિની ત્રણ પ્રણક્ષિણા કરવી એ વીખતસ શબ્દોથી પાપરૂપી ઢુંડા રાક્ષસી તૃપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે રાત્રીમાં હોઢીનો ઉત્સવ કરીને પડવાની સવારમાં ચાંડલનો સ્પર્શ કરીને સ્નાન કરવું. એ રીતે કરવાંથી તેને કાંઈ પંખ પાતક લાગતું નથી તથા માનસી વ્યથા વ્યાધી થતાં નથી. સર્વ પ્રકારનું અરીષ્ટ નાશ થવાને માટે હોઢીની વિભૂતિને, નમસ્કાર કરવો.

* * * * આ શબ્દો સ્પષ્ટ લખવા સારા નથી સ્ત્રી પુરુષના ગુહ્યગ્રીનું નામ દેઈને બોલવું.

व्रतराजमां लख्युं ले.

नारद उवा ० अथ पंचदशी शुक्ला फाल्गुनस्य
 नराधिप अभयं चैव लोकानां दीयतां परमेश्वर य-
 था ह्यशंकिनो लोकारमंति च हसंति च दारुजा-
 नी च खंडानि गृहीत्वा तु स मुत्सुकाः योधा इव वि-
 निर्यातुं शिशवः संप्रहर्षिताः संचयं शुक्लाष्टानां
 मुपलानां च संचयं तत्राग्निं विधिवद्ब्रुत्वा महामंत्रै-
 श्च वित्तमैः ततः किल किलाशब्दैः स्तालशब्दै-
 र्मनोहरैः तत्ते शब्देन सा पापाहोमेन च समाकृता.

योनिनाम्ना च मंत्रेण महाशब्दं तु कारयेत्त-
 त्र किल किलाशब्दैरन्योन्यमुच्चरेत्ततः योषिता
 नां भ्रमं कुर्याद्योनिमंत्रेण पूर्वकं योनिनामैव मंत्रं तु

યોનરઃ પચ્ચતેસદા નભવેચ્છતદાપીઢાઞ્પ્રાવર્ષનુ
સુખંભવેત્ ॥

અર્થ.

રાજાને નારદ કહે છે—હે રાજા કારણ મુદી
પુનમને દીવસે લોકોને અભય રાખવા એટલે જેમ કરે
તેમ કરવા દેવું; લોકોએ નિશંકપણે રમવું, હરવું તથા
છોકરાઓ જેમ લડનારા યોદ્ધા નીકળે તે રીતે લાક-
ઢના કડકા હાથમાં લઈને નીકળવું ને દુર્જામાં રહેવું;
મુકાં લાકડાં એકઠાં કરીને તેમાં અગ્નિ સઘગાવવી તેમાં
હોમ કરવો મોટી ઘીઘીઆટો પાડીને તાઢીઓ પ-
ડીને મનને ખુશ લાગે તેવા શબ્દ બોલવા તથા * *
* એ શબ્દો મોટા અવાજથી બોલવા તથા સ્ત્રીઓને
એવા શબ્દ બોલીને બોવરાવવી. અને * * એ વીમત્સ
મામ દેવું એજ મંત્ર છે તે વારે વારે બોલવાથી તેને
પીડા થાય નહીં.

* * * સ્ત્રીની ગુચ્છેદ્રિનું નામ.

हो आ उपरथी सुज पुरुषोना ध्यानमां आवसो
 के आते ईश्वर भक्ति कहेवाय के केवळ नरकमां लेइ
 जनारी क्रिया कहेवाय! आथी ईश्वर प्रसन्न थाय के
 तेनो खरेखरो कोप थाय. आवा अयोग्य शब्द प्रमाण
 मानवाथा आपणा देशनी केटली हानी थइ ने हजु
 केटली थसे तेनुं अनुमान थइ सकतुं नथी जुवो अ-
 मि लाववानो विधि; चांडाली तथा सुवावडी स्त्रीने त्या-
 थी अमि लाववानुं लख्युं छै; आ आपणा आर्य धर्मनीए
 क्रिया के विधि नथी; आपणे जो माणस हइए, जो
 आर्य धर्मनुं अभिमान धरावता हइए तो आ धर्म वि-
 रुद्ध, शास्त्र विरुद्ध, नीति विरुद्ध, क्रियानो तत्काल
 त्याग करवो जोइए. बीअुं शब्द प्रमाण माननाराने ए-
 क्षे पण होळीनी पुजाने वेद तथा स्मृतिनो आधार
 नथी. निर्लज क्रियाए आपणा आर्य धर्मने कलंक ल-
 गाज्यो छै. होळीना पर्वने मान आपवुं ए आपणो धर्म
 नथी, तथा आपणा शस्त्रनी ए क्रिया नथी. शास्त्र प्र-

માળે તથા વિવેક બુદ્ધિથી વિચારતાં આ કેવલ મહા
 શાત્રુ છે. માટે જેને ईश्वर ઉપર ભરી નિષ્ઠા હશે,
 નીતિ ईश्वરને પ્રિય છે એમ જેઓનો વિશ્વાસ હશે,
 જેઓને સદાચરણની વૃદ્ધિ કરવાની ईच्छा હશે, જેઓ
 પોતાનું તથા પોતાના છોકરાંઓનું તથા જગતનું ક-
 ન્યાણ ચાહતા હશે, છેલ્લું જેઓને ईश्वરનો ભય
 હશે તે હોઠ્ઠીની ક્રિયાને ધિક્કારીને એ દુષ્ટ કર્મથી દૂર
 રહેશે અર્થાત્ હોઠ્ઠીની પૂજા કરશે નહીં તથા કોઈ પણ
 રીતે એને પુણ્ય પર્વ ગણીને માન આપશે નહીં. તથા એ-
 વી નિંદા ક્રિયા ન કરવી એવો સર્વને ઉપદેશ કરશે.

સમાપ્ત.

મામાની હવેલીમાં અ० યુ० પ્રી० અને જ०

અં કંપની “લિમિટેડ”ના પ્રેસમાં

રણછોડલલ ગંગારામે છાપી.

